

KUUSAMO KIRKONKYLÄ SOMOSTENPERÄ

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus

Oiva Keskitalo 1966

Fat. 12/10-66

M

KUUSAMO KIRKONKYLÄ SOMOSTENPERÄ

kertomus kaivauksista 22-26. 8. 1966

Maist.

~~Tri~~ Erä-Eskon suorittaessa v. 1956 inventointia Kuusamon Kirkonkylässä luovutti 1 km kirkosta pohjoiseen sijaitsevan Somostenperän talon (RN:o 160) omistaja mv. Eetu Korpua (os. Kuusamo Kk 4 kp) hänelle sädekiviliuskeesta tehdyn kivikirveen ja hiekkakiveä olevan hioimen (KM 14063:1-2), jotka hän oli aikaisemmin löytänyt asuinrakennuksesta 20 - 30 m länteen ja lounaiseen sijaitsevasta pellostaan. Erä-Esko itse poimi pellolta 2 kvartsikaavinta ja 5 -iskosta (KM 14063:3-5).

Maist.

~~Tri~~ Erä-Esko kävi v. 1963 uudelleen paikalla ja suoritti silloin koekaivauksia Somostenperän talon asuinrakennuksen pohjois-, länsi- ja eteläpuolella. Samalla hän sai 3 hiointa ja yhtä monta hioimen kappaletta (KM 16083:1-5,12), jotka Eetu Korpua oli löytänyt maaltaan, sekä 2 sädekiviliuskeisen hioimen katkelmaa, samoin 2 osin hiottua kvartsiittipalaa ja 3 osin hiottua sädekiviliuskekappaletta (KM 16083:6-11), jotka sähköasentaja Paavo Putila oli löytänyt rakentaessaan omakotitaloaan Somostenperän tilasta, välittömästi sen pihamaan länsilaidasta, erotetulle tontille. Tri Erä-Eskon kaivausten yhteydessä löytyi tällöin 2 osittain hiottun sädekiviliuske-esineen katkelmaa, 2 kvartsikaavinta ja 16 kvartsi-iskosta (KM 16083:13-20). Lisäksi poimittiin pellolta talon asuinrakennuksen eteläpuolelta 4 kvartsikaavinta ja 10 kvartsi-iskosta (KM 16083:21-26).

Kun kesällä 1965 kaivettiin Kuusamon kunnan toimesta oja viemäriputkia ja kaapeleita varten Somostenperän talon peltojen halki tonttialueen eteläpuolitse, löysi työmies Mikko Korpua, Eetu Korpuan poika, 25-27. 8. joukon eri-ikäisiä muinaisesineitä. Fil. maisteri Seppo Ervasti, Kuusamon yhteiskoulun historian lehtori ja pitäjän historian kirjoittaja, merkitsi löytöpaikat kartalle ja toimitti esineet Kansallismuseoon. Eetu Korpuan asuinrakennuksesta n. 35 m etelälounaiseen (kohta 1) löytyi sädekiviliuskeinen kiviveitsi (KM 16734:1), siitä 20 m itäkoilliseen (kohta 2) 4 hiointa tai hioimen katkelmaa (KM 16734:2-7), läheltä (kohta 2a) kiviveitsi (KM 16734:8), sekä tästä edelleen 12-13 m itäkoilliseen (kohta 3) pari palaa asbestikeraamiikkaa ja joukko kiviliuskoja (KM 16734:9-11). Runsas 15 m siitä itään (kohta 4) löytyi hioin (KM 16734:12) sekä tästä edelleen 10 m itään (kohta 5) hioimen palasia ja sädekiviliuska (KM 16734:13-14). Mikko Korpuan saunasta n. 10 m lounaiseen (kohta 8) löytyi hioimien katkelmia ja kvartsi-iskoksia (KM 16734:18-21). Samasta saunasta n. 10 m kaakkoon (kohta 6) löytyi nelisivuinen hioin ja kivenlohkare (KM 16734:15-16). Puolivälistä, siis saunasta runsas 5 m etelään (kohta 7) löytyi myöhäisrautakautinen kirves (KM 16734:17). Esineiden löytösyvyys oli, sikäli kuin havaintoja voitiin kaivinkonein työskenneltäessä tehdä, arviolta 30 cm alkupe-
räisestä maanpinnasta lukien.

Suorittaessani inventointia Kuusamon Kirkonkylän uusilla kaavoitusalueilla Toranginaholla ja Kaivoslehdossa kävin 12. 7. 1966 tarkastamassa Somostenperän löytöaluetta ja huomasin sen heti samaksi kesäksi suunniteltujen kaivausten arvoiseksi. Eetu Korpuan asuinrakennuksesta 15-20 m etelään sijaitsevasta pienestä perunamaasta, joka ei ollut varsinaista peltoa, vaan vanhaa kasvimaata, löytyi multauksen jäljiltä pari hiottua sädekiviliuske-esinettä, hioin ja kvartssia (KM 17070:1-4). Alueen tut-

kiminen oli kiireellistä sillä suoritettavien kunnallisteknillisten töiden vuoksi, mutta työvoiman saannin helpottamiseksi kaivaukset oli siirrettävä elokuun lopulle.

Käydessäni 19. 8. 1966 paikalla työvoiman hankkimista varten löysin irtomaasta Mikko Korpuan saunasta 10-15 m lounaiseen aivan pienen saviastian reunapalan (KM 17070:5). Myöhemmin kaivausten aikana löytyi samoilta vaiheilta irtomaasta kampaleimakoristeinen saviastianpala ja n. 20 m saunasta samaan suuntaan raskas hioin (KM 17070:6-7).

Kaivausalue valittiin viemärikaivannon pohjoisreunalta siten, että sen luoteiskulma tuli olemaan 22 m Eetu Korpuan asuinrakennuksen päädyistä etelään. Maa vietti siinä jonkin verran itään mutta pääasiassa etelään, so. järven rantaa kohti. Vedenpinnan korkeus merenpinnasta oli 24. 8. 1966 252,78 m. Kaivausalueella maanpinta oli 4,53 - 5,07 m järvenpintaa korkeammalla eli 257,31 - 257,85 m merenpintaa ylempänä. Koko kaivausalueella jankko oli hiekkaa, mutta heti sen alapuolella maaperä muuttui saviseksi, joten tutkittu asuinpaikka on ilmeisesti sijainnut aikoinaan aivan rannassa. - Paikka oli n. ^{60 m kaakalleen} ~~40 m~~ etelään A. Erä-Eskon v:n 1963 eteläisestä kaivausalueesta. - Kaivauspaikan kohdalle pistävän kapeasuuisen järvenlahden ranta oli liejuista, upottavaa suota. Kaivausalueelta oli matkaa suon reunaan n. 40 m ja avoveteen n. 70 m.

Ruokamultakerros oli paksuin - vahvuudeltaan n. 20 cm - kaivausalueen länsipäässä, koska se oli vanhaa kasvimaata. Vastaavasti itse kulttuurikerros oli täällä ohuempi kuin muualla, missä sen paksuus oli 20 - 30 cm. Yleensä puhdas jankko paljastui runsaan 40 cm:n syvyydestä. Kulttuurikerros sisälsi kauttaaltaan hieman likaa ja särkyneitä kiviä, jotka ilmeisesti olivat olleet tulessa. Lohkareet olivat enimmäkseen nyrkin kokoisia, eikä kaivausalueella ollut ainoatakaan huomattavasti suurempaa kiveä.

*Kulttuuripinnan
sijainti?*

Kiinteistä asutusjäännöksistä erottuivat selvästi vain vahvasti nokiset liedensijat ruuduissa A:10 ja C:4. Edellinen oli täysin kiveämätön, ja siinä nokikerroksen paksuus oli 20 cm. Jälkimmäisessä taas oli tiheästi palanutta, särkynyttä kiveä, mutta ei mitään selvää kiviladelmaa siinäkään. Siinä nokikerroksen paksuus oli suurimmillaan 13 cm.

Kaivauksissa löytyi saviastianpaloja useampaa eri laatua, mutta kaikkia vain vähän. Palat olivat hajallaan kaivausalueella, samaankin astiaan kuuluvat etäällä toisistaan. Vanhempa varhaiskampakeramiikkaa, tyyliä I:1, koristeena leveä kampa-leima, päällä kuopparivit, löytyi ruuduista A:9 ja B:7 (KM 17070:16,52). Nuorempaa tyyppillistä kampakeramiikkaa, tyyliä II:2, taas löytyi ruuduista B:3, B:6 ja C:3 (KM 17070:34, 45, 62 ja 63). Näissä paloissa kampa-leima on kapeaa, terävää ja kuopparivit erillisinä. Leveää kampa-leimaa oli koristeena ruudusta C:4 löydetyssä saviastianpalassa (KM 17070:67) ja kierrenuoraa muistuttavaa koristelua ruudusta A:10 löydetyssä palassa (KM 17070:23). Asbestikeramiikkaa tuli pari pientä palaa (KM 17070:17) ruudusta A:9.

Asuinpaikan kalastusluonteeseen viittaavat eräät painokivet. Ruudusta B:3 löytyi pieni litteä painokivi, jonka päässä oli kolot sidettä varten (KM 17070:35). Ruudusta C:3 löytyi soikea, laattamainen painokivi, jonka päihin oli koverrettu kolot, ja ruudusta A:8 samanlaisen painokiven puolikas (KM 17070:66 ja 12). Ruudussa A:7 taas oli reikäkivi, kehä poikkileikkaukseltaan pyöreä (KM 17070:9). - Muut kiviesineet olivat ^Avanomaisia huonoja asuinpaikkatyyppisiä, enimmäkseen muodoltaan satunnaisia, sellaisten katkelmia tai teelmiä. Ruudusta A:9 löytyi veitsen muotoon hiottu sädekiviliuska ja ruudusta A:10 sen katkennut kärki (KM 17070:19 ja 24). Ruudussa B:5 oli sädekiviliuskeinen tasaltalta (KM 17070:43), ruuduissa A:8, B:7 ja C:2 talttamainen kiviesine (KM 17070:13, 53 ja 58) sekä ruuduissa B:2 ja B:3 kiviesineen kantakatkelma (KM 17070:30 ja 37).

Hioimia tai niiden katkelmia löytyi eri puolilta kaivausalueetta. Laattamaisia hioimia tai sellaisten kappaleita oli ruuduissa A:8, B:3, B:4, B:5 ja B:7 (KM 17070:14, 36, 41, 44 ja 55). Nelisärmäinen hioin löytyi ruudusta B:4 ja kolmiskarainen ruudusta B:7 sekä hioimen palasia ruuduista A:6, A:7 ja C:2 (KM 17070:40, 54, 8, 10 ja 59).

Kvartsi-iskoksia, kvartsiesineitä tai käyttöjälkisiä kvartseja oli miltei kaikissa ruuduissa, joskaan ei missään kovin paljoa. Kvartseista löytyi huomattava osa humuskerroksesta, sen sijaan että miltei kaikki muut löydökset tulivat varsinaisesta kulttuurikerroksesta.

Kaivausalue kylvetään Kuusamon kunnan toimesta heinäpelloksi, koska se liittyy välittömästi samalla tavalla kunnostettaviin viemäri- ja kaapelityömaihin. Asemakaavassa katu kulkee viemäri- ja kaapelijohtojen osoittamaa reittiä, reunustojen jäädessä viheralueiksi.

Helsingissä lokakuun 11 p:nä 1966

Oiva Heskitalo

Liitteenä:

5 karttaa

6 valokuvaa

Kuusamo Kirkonkylä Somostenperä (Etu Korpua)

1:20000

- 1 (Pauvo Putila)
- 2 (Eetu Korpua)
- 3 (Mikko Korpua)
- *Hairaus, 1966*

Nilojärvi

Nilonkangas

Somostenperä

Koljanki

KUUSAMO

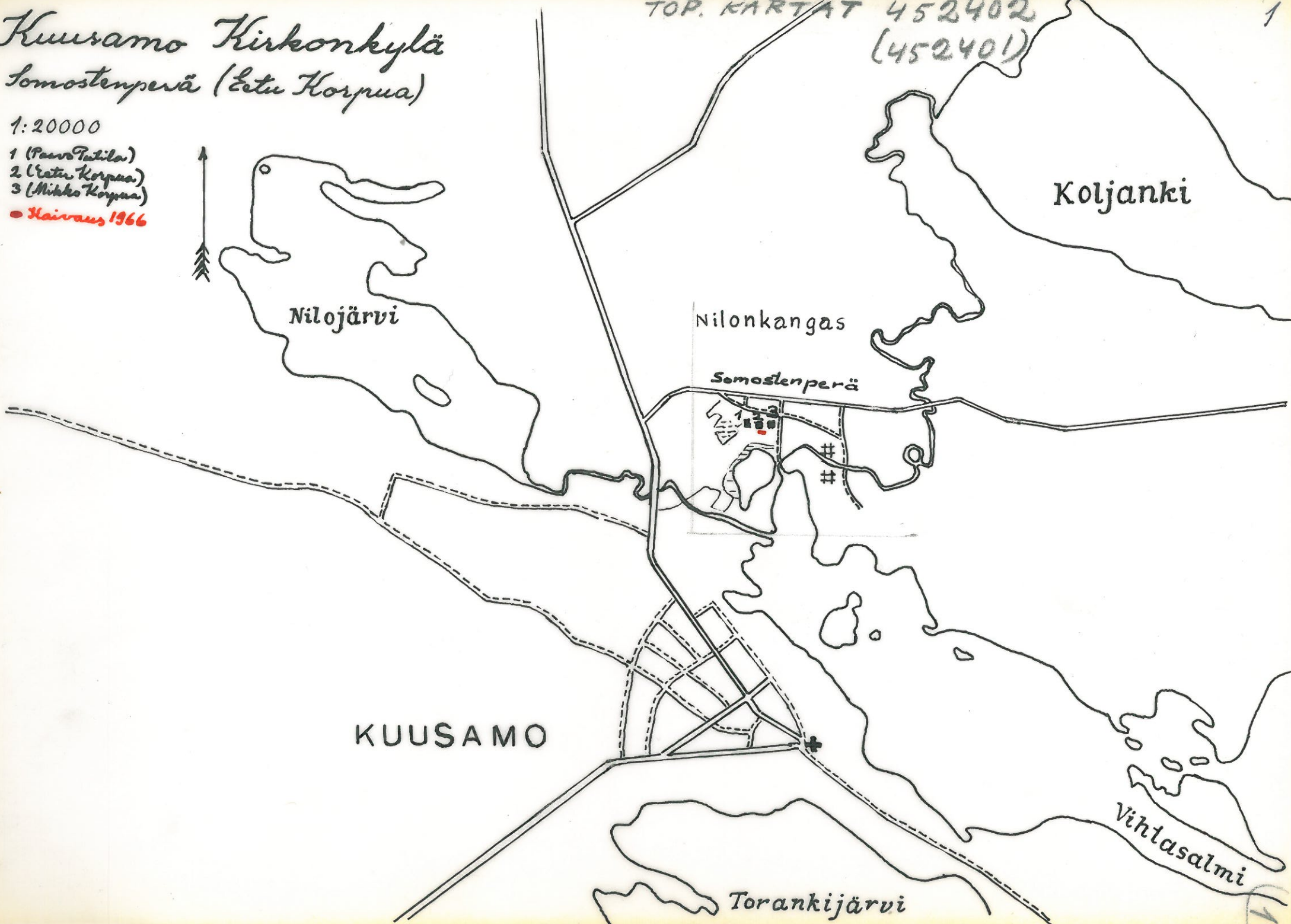
Torankijärvi

Vihlasalmi

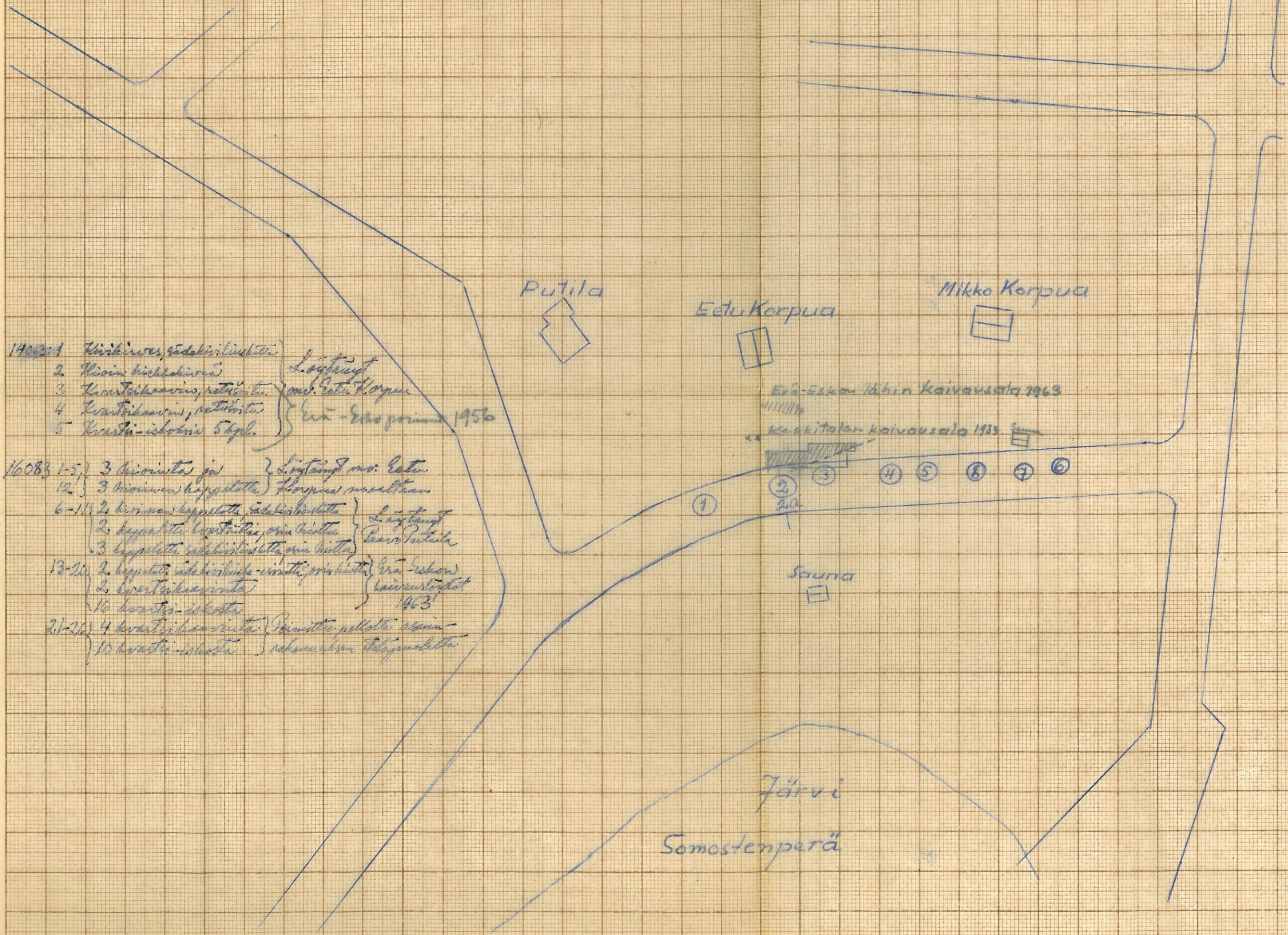
TOP. KARTAT 452402
(452401)

1

1

Kuusamo, Kirkonkylä Somostenperä

14083:1 Kiviseos, sädekirjelmästä
 2. Hiomin kiviseos
 3. Kiviseos, petriitti } Laitteet
 4. Kiviseos, petriitti } m. Eetu Korpua
 5. Kiviseos 5 kpl. } Eetu-Eskon perimä 1956

16083 1-5 } 3 hiominen ja } Laitteet m. Eetu
 12 } 3 hiominen kappale } Korpua maallan
 6-11 } 2 hiominen kappale, sädekirjelmä } Laitteet
 } 2 kappale kiviseos, orin kappale } m. Putila
 } 3 kappale, sädekirjelmä, orin kappale }
 13-20 } 2 kappale sädekirjelmä - väri, orin kappale } Eetu-Eskon
 } 2 kappale kiviseos } laivuröykkiöt
 } 10 kappale kiviseos } 1963
 21-26 } 4 kappale kiviseos } Pöytäpellon asuin-
 } 10 kappale kiviseos } rakennuksen tila-alueelta

- 1 = kiviseos, tumma
- 2 = hiominen
- 2a = kiviseos, vaalea
- 3 =
- 4 = m. hiominen
- 5 = rauksunkappale
- 6 = hiominen kappale
- 7 = kiviseos (30cm syv.)
- 8 = hiominen kappale

1:10.000

Kuusama Kirkonkylä

Somostenperä

KM 16734

1:1000

Putila

Eetu Korpuci

Mikko Korpuci

①

②
2a

③

④

⑤

⑧

⑦

⑥

Sauna

Järvi

Somostenperä

N:o 114 A 2, 420 X 594 mm

Kuusama, Kirkonkylä Somostenperä

KM 13070

1:1000

▨ Kaivaus 1966
x Intoläylojä 1966

Putila
Eetu Korpua
Mikko Korpua

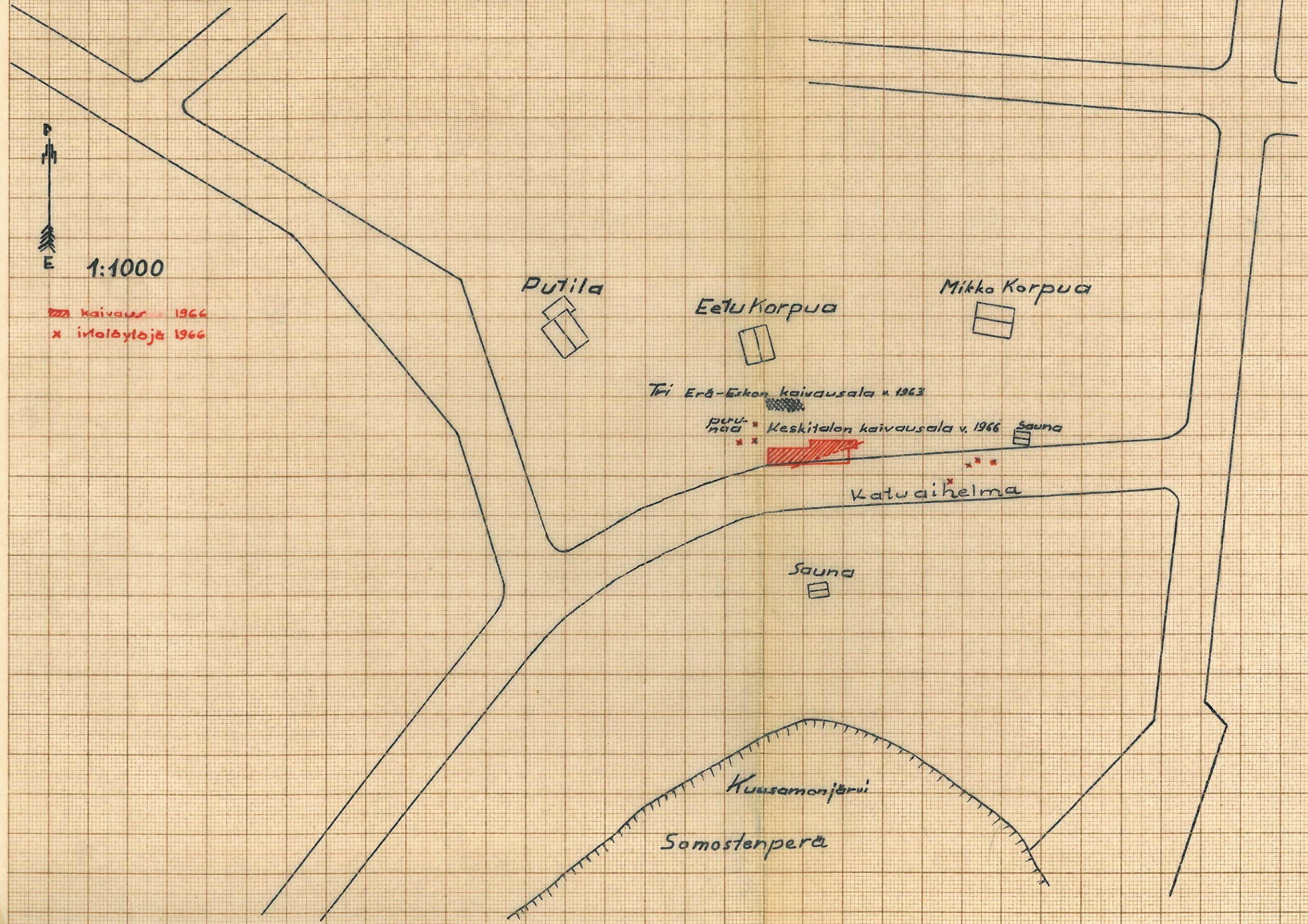
Tri Erä-Eskon kaivausala v. 1963

peru-
naa * Keskitalon kaivausala v. 1966 Sauna

Katwaihelma

Sauna

Kuusamonjärvi
Somostenperä

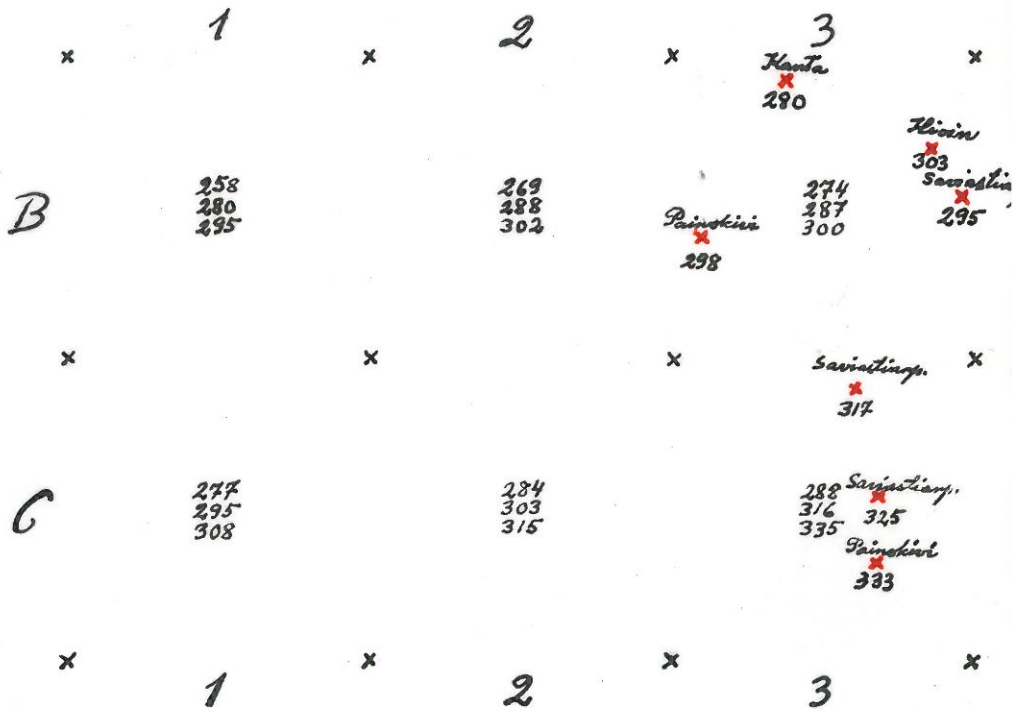

N

Kuusamo Kirkonkylä Somostenperä

Sivä Keskitalo 22-26. 8. 1966

Mittakaava 1:50

Punnitusluvut:

- 1) Maanpinta
- 2) Raja ruokamulta / kulttuurikerros
- 3) Raja kulttuurikerros / puhdas jankko

A

6

7

8

Hirviengas
294

280
294
322

288
302
332

297
312
338

4

5

Tallas
312

280
290
302

Tallas
288
301
310 313

293
310
330

300
320
340

303
320
345

Savitslamp.
338

Savitslamp.
325

294
308
340
Kivetty
327
340
liesi

303
316
345

310
325
355

310

315

kunnan

kaivettu

viemäri

4

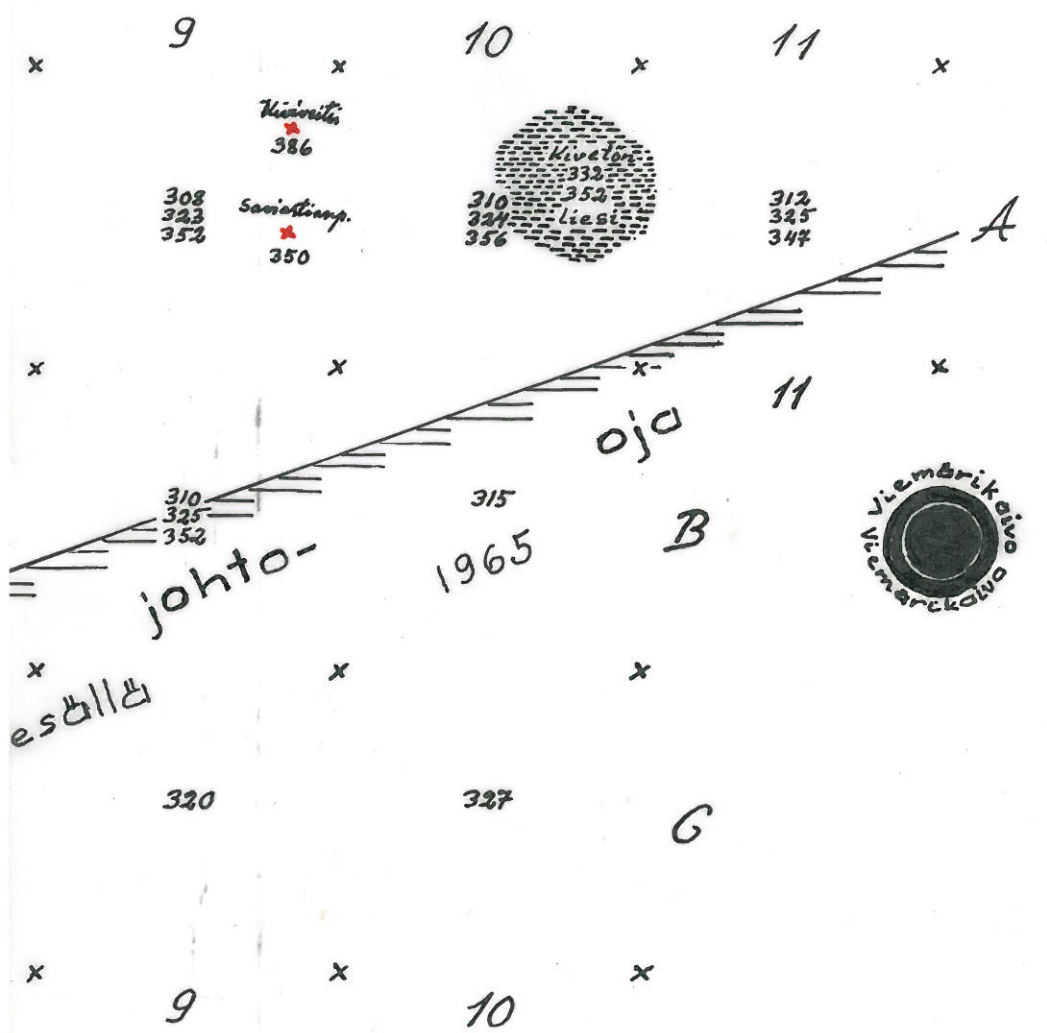
5

6

7

8

uusamon

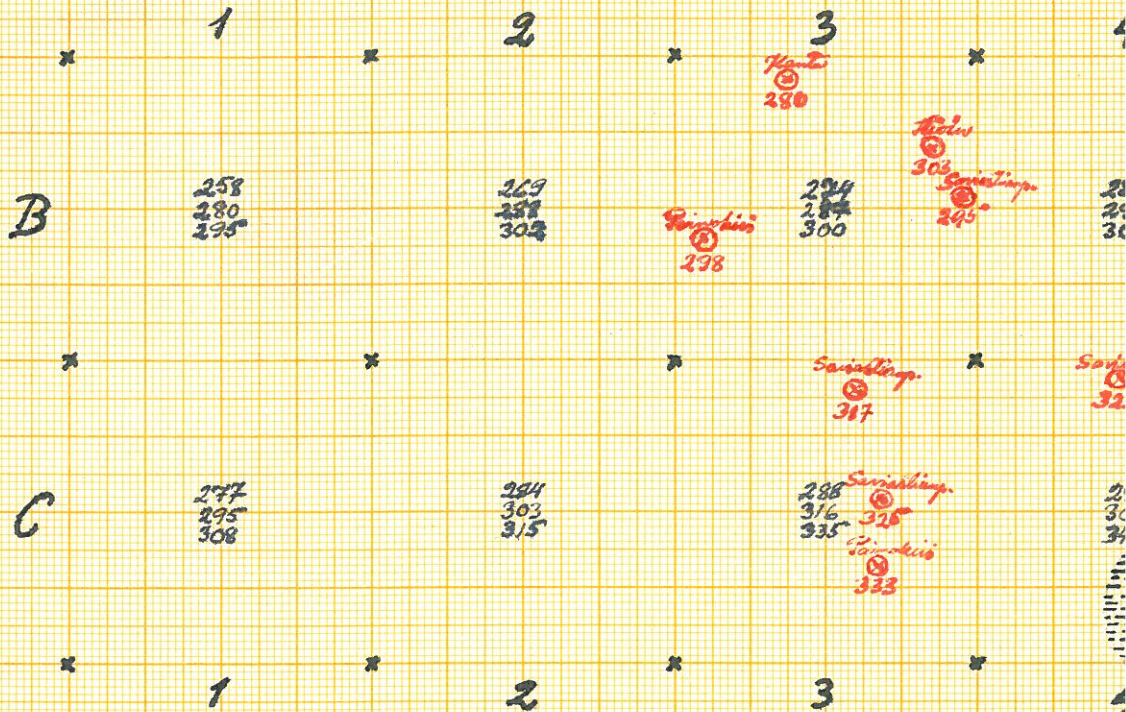

KP 0.40 (E Korpuan asuinrakennuksen
 vuorilaudoituksen ja birjalan raja)
 Vaakituskorkeus Kuusamonjärven pinnasta
 7.65 (24/8 - 66)
 Vaakituskorkeus merenpinnasta (0-piste)
 260.43
 KP:n korkeus merenpinnasta
 260.03

Kuusamo Kirkonkylä Somostenperä

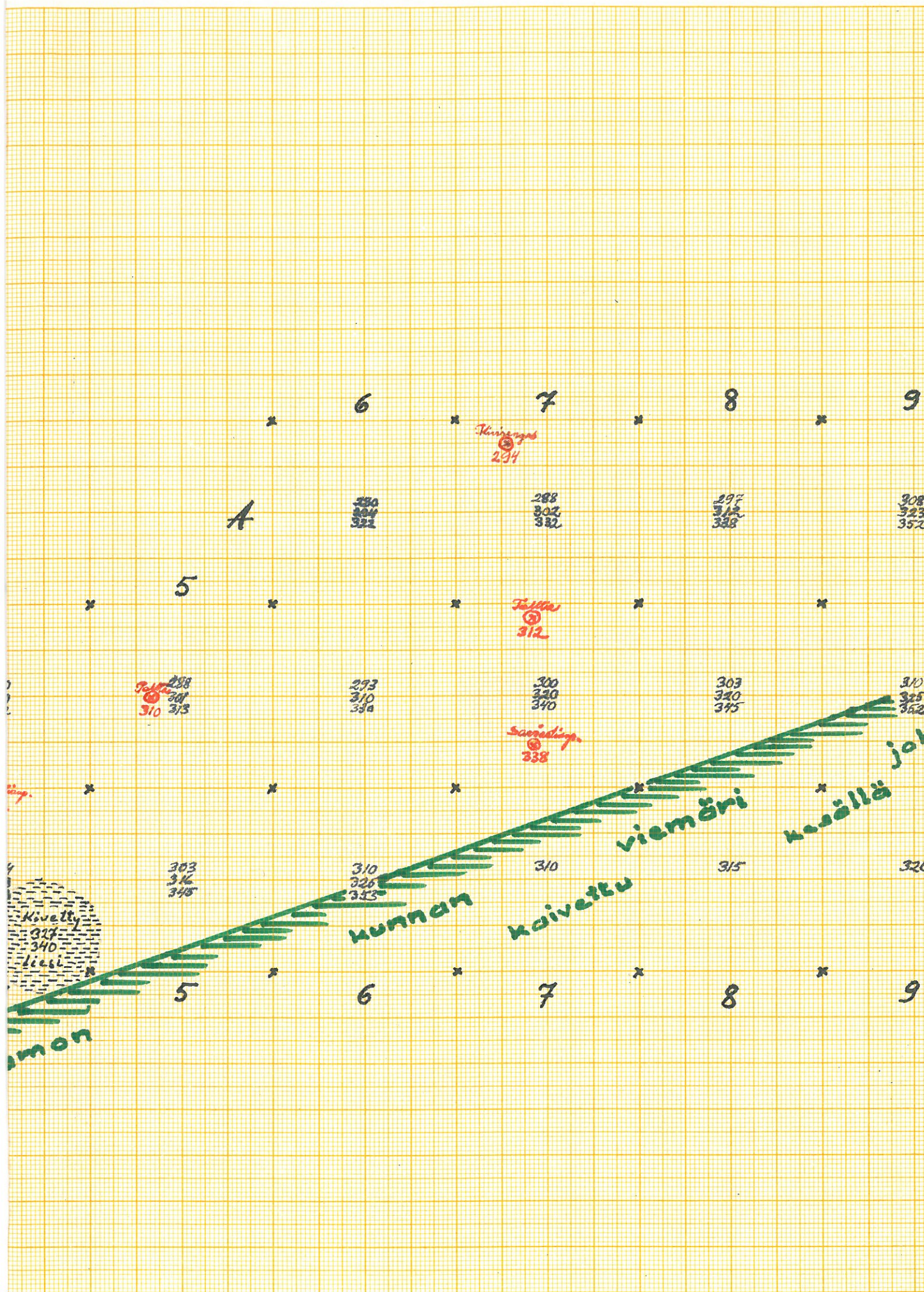
Oiva Keskitulo 22-26. 9. 1966

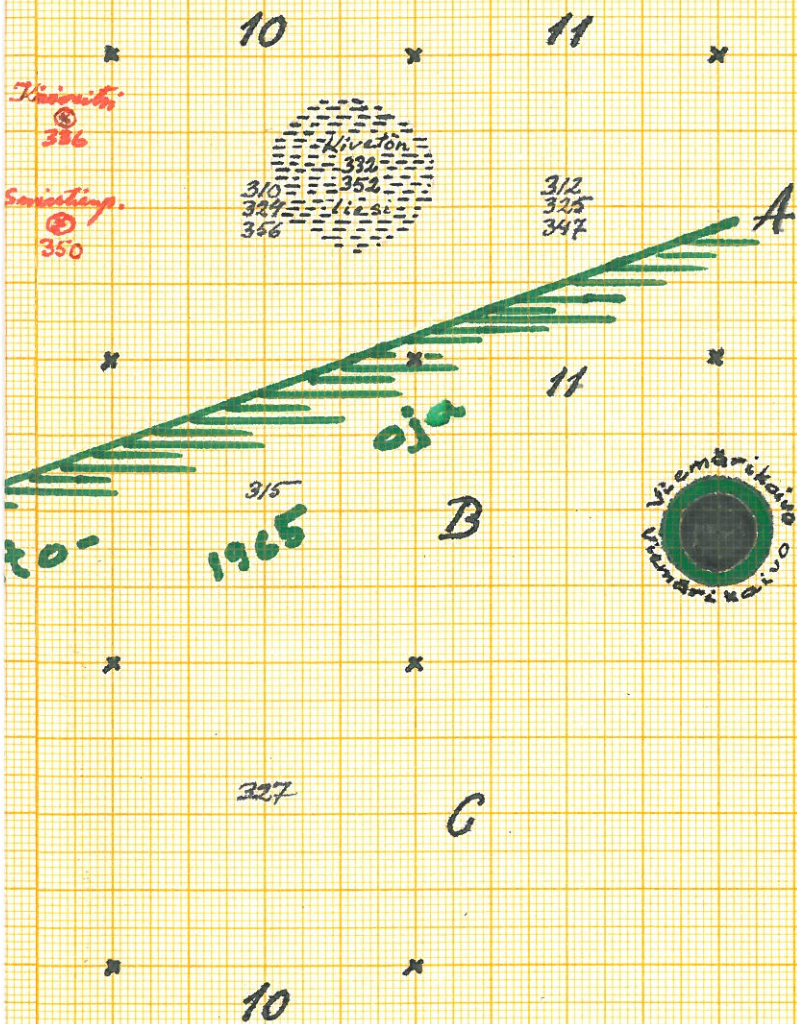
Mittakaava 1:50

Punnitusluvut:

- 1) Maanpinta
- 2) Raja ruokamuttu / kulttuurikarros
- 3) Raja kulttuurikarros / puhdas jänkä

KP 0.40 (E Korpuan asuinrakennuksen
 vuorilaudoituksen ja kivijalan raja
 Vaakitus korkeus Kuusamajärven pinnasta
 7.65 (24/8 - 66)
 Vaakitus korkeus merenpinnasta (0-pist)
 260.43
 KP:n korkeus merenpinnasta
 260.03

Kuusamo Somostenperä

F 33215

Kaivausalue pohjoisluoteesta
nähtynä. Kuvan vasemmalla reu-
massa saha, oikealla Eetu Korpuan
sauna, taustalla kirkon torni.

F 33216

Kaivausalue pohjoisesta katsottuna.
Kuvan keskellä Eetu Korpuan sauna,
taustalla vasemmalla kirkon torni.

Oiva Leskimäki 1966.

Kuusamo Somostenperä

F 33217

Kaivausalue koillisesta katsottuna.
Kuvan vasemmassa reunassa Eetu
Korjuman sauna, taustalla keskellä
kirkonkylän vesitorni.

F33218

Kaivausalue lännestä kuvot-
tuna. Vasemmalla Paavo Tuttilan
omakotitalo, oikealla Eetu Korjuman
asuinrakennus.

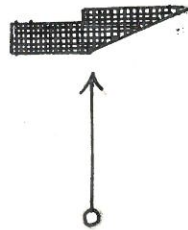

Kuusamo Somostenperä

F 33219

Kaivausalue etelästä nähtynä.
Vasemmalla Eetu Korpunan asuinrakennus-
nurkseen nurkka, oikealla Wäinölään
Mikko Korpunan asuinrakennus.

F 33220

Kaivausalue länsilounaisesta
kuvattuina. Oikealla Mikko
Korpunan sauna.

Oiva Keskitalo 1966